Geachte aanwezigen,

Wat een geweldige opkomst en wat een feestelijke sfeer. Ontzettend fijn om hier deelgenoot van te mogen zijn. Hartelijk dank voor de uitnodiging!

Cultuur heeft mijn hart en ik grijp deze gelegenheid met beide handen aan om stil te staan bij cultuur in de samenleving. Zonder *samen* is er namelijk geen samen-leving. En laat cultuur nu bij uitstek de mogelijkheden voor dat samen aanreiken. De beide prijswinnaars belichamen dat. Samen genieten van muziek, met vrienden, familie. Samen luidkeels meezingen, lekker dansen. Samen genieten van verhalen, die woorden geven aan jouw gevoelens, zorgen, vragen en geluksmomenten.

Samen is ook samen zingen in een koor, erfgoed bezoeken met de kinderen of naar hen gaan kijken met de hele familie als ze optreden in een amateurgezelschap.

Herinnert u zich nog wat we tijdens de pandemie deden? Karaoke in je huiskamer, filmpjes maken en delen, gedichten voorlezen. Tekeningen voor je raam. Als troost en manieren om te verbinden.

'Alles van waarde is weerloos' dichtte Lucebert en dat geldt ook voor cultuurbeoefening. Koester het alstublieft en dat is een oproep aan de bestuurders en beleidmakers in de zaal. Het kost veel moeite en vele jaren om dat wat is wegbezuinigd weer op te bouwen.

Bij de Raad maken we ons al jaren sterk voor voldoende toegang tot cultuur. Het zou niet mogen uitmaken waar je woont of waar je wieg stond. Ook buiten de Randstad gebeuren prachtige dingen, die het verdienen ondersteund te worden. Zoals u met deze prijzen en dit diner doet, niet gehinderd door de bekende Hollandse zuinigheid. Ik kom regelmatig op prijsuitreikingen en ben onder de indruk. U erkent en waardeert de makers en viert dit groots.

Regelmatig komen bestuurders bij me lobbyen voor een BIS-instelling. Ik gun het iedereen van harte, maar een BIS-instelling stamp je niet zomaar uit de grond - ook niet met een grote zak extra geld. Het vergt het koesteren van talent, van je humuslaag, een gedeelde visie op je culturele ecosysteem (waar wil je naartoe en waarom?) en geduldig, volhardend, koersvast, jarenlang investeren.

Om dat op te kunnen bouwen maakt samenwerking écht het verschil. Samenwerking tussen organisaties, makers, beleidmakers en bestuurders en financiers. Elkaar wat gunnen, oog hebben voor de noden van jonge mensen. Je moet ruimte hebben waar makers elkaar kunnen ontmoeten, ontwikkelplekken, rafelrandjes in de stad. Geef hen wat rugwind, ze hebben uw steun hard nodig.

Cultuur zit niet in een bubbel en het is ook geen luxe. De Raad gaat regelmatig het land in en telkens weer zien we inspirerende voorbeelden hoe kunst en cultuur een positieve bijdrage levert aan gezondheid en welzijn, aan het verminderen van schooluitval en het versterken van het zelfvertrouwen van kinderen. Of zoals een moeder me toevertrouwde: '*ik heb een ander kind. Ze is weer vrolijk, heeft weer zelfvertrouwen en zin in het leven*.' Dat komt binnen.

Cultuur draagt ook bij ook aan de aantrekkelijkheid van leefomgevingen en de economie. Voor al deze effecten is al wetenschappelijk bewijs voorhanden en toch kost het moeite om die beleidsterreinen goed op elkaar te laten aansluiten. Daarom brengen we volgend jaar een advies uit over deze verbindingen en hoe ze te versterken, onder de werktitel '*Meer dan kunst'.*

Twee punten wil ik nog graag onder uw aandacht brengen.

Het eerst is AI, kunstmatige intelligentie in de culturele sector. We hebben er net een advies over uitgebracht dat u van onze site kunt downloaden. AI biedt kansen zagen we. Het leidt tot nieuwe

toepassingen, het vergemakkelijkt een deel van het werk. Maar het kent ook risico's en dan heb ik het niet eens over ontsnapte 'agents'. Het leidt tot baanverlies en inkomensverlies. Jonge mensen komen minder aan de bak in hun discipline. In de culturele sector hebben mensen vaak meerdere baantjes en sommige gebruiken ze als inkomstenbron omdat hun makerpraktijk nog te weinig opbrengt. Artistiek werk wordt massaal gestolen zonder bronvermelding of vergoeding, om de taalmodellen te trainen. Onze grootste zorg is dat de technologie in handen is van een kleine groep bedrijven met enorme financiële macht, die zich niet aan de wet wensen te houden en wiens normen en waarden niet passen bij onze sector. Vandaar dat het advies de titel draagt '*Kunstzinnig boven Kunstmatig'*. Daarin bepleiten we een waarde georiënteerde sturing op AI.

Ik vraag ook uw aandacht voor het beschermen van de artistieke vrijheid van makers en instellingen. Die staat al geruime tijd onder druk, nationaal en internationaal. Dat raakt ons allen, ook al lijkt het alleen de makers te raken.

Het samenzijn, samenbeleven, herinneringen maken en vieren speelt zich veelal af in de publieke ruimte, online en offline. Die publieke ruimte staat onder druk, omdat mensen als gevolg van social media steeds minder tolerant worden ten opzichte van mensen die anders denken en leven dan zij. Dat uit zich in commentaar op social media, maar soms ook in bedreigingen aan het adres van makers en instellingen en in regelrechte pogingen tot censuur. Men is het niet gewoon niet eens met iemand – dat kan, mag en hebben we allemaal wel eens – men probeert ook te voorkomen dat die mening of uiting in het publieke domein getoond mag worden. Hans Boutellier, hoogleraar gespecialiseerd in polarisatie en lid van onze commissie, noemt dat *affectieve polarisatie*. Men verschilt inhoudelijk van mening, maar krijgt daardoor ook sterke negatieve gevoelens over de andere groep.

Kunst is de zuurstof voor het samen en een van de pijlers onder de democratie, net zoals de wetenschap, de journalistiek en de rechtspraak. Koester haar. Houd uw rug recht als de kunsten aangevallen worden. Dat is niet altijd makkelijk en geeft gedoe. Maar het is wel noodzakelijk. Steun uw makers en instellingen, ze hebben u nodig.

Ik rond af.

Mag ik u complimenteren met deze avond en deze winnaars. Cultuur is bij u in goede handen, zo voelt dat. Houd dat vast, het is wat ons mens maakt.

Kristel Baele,

Voorzitter Raad voor Cultuur

Rede uitgesproken tijdens het Cultuurdiner Overijssel op 21 september 2026